

ONDERWEG

Kerkblad van de Protestantse Gemeente Elst (Gld.)

46e jaargang nr. 3 • April 2025

MEDITATIE

Dit jaar staan de schilderijen van Jan Mankes centraal in de Stille Week. Misschien hebt u het al gelezen in het vorige kerkblad, of hebt u het in de wandelgangen gehoord. Of hebt u gezien dat ds. Jeroense en ik afgereisd zijn naar het museum in Arnhem waar de tentoonstelling 'Verstillings en strijd' te zien is. Daar wordt een groot gedeelte van het werk van Jan Mankes getoond: schilderijen, tekeningen en grafiek. Wij bezochten de tentoonstelling om inspiratie op te doen voor de diensten in de Stille Week.

Zelf ben ik jaren geleden op het spoor gekomen van de kunstenaar Jan Mankes. Om precies te zijn: door zijn vrouw Anne Zernike. Zij was de eerste vrouwelijke predikant van Nederland en werd in 1911 bevestigd in haar ambt, nadat zij door de Doopsgezinde gemeente van Bovenknijpe was beroepen. Honderd jaar later, in 2011, werd deze mijlpaal feestelijk gevierd en dus togen een goede vriendin/collega en ik destijds naar Friesland om bij dit eeuwfeest aanwezig te zijn. Anne was tenslotte voor ons een illustere voorganger en een rolmodel: want net als zij ondervonden ook wij veel weerstand tijdens onze studie en in de eerste jaren in de pastorie.

Anne was trouwens in haar tijd een ware bezienswaardigheid; een vrouw op de kansel...! Voor de deur van de kerk dromden massa's mensen samen om iets van dit wonderlijke verschijnsel te aanschouwen. Aan kerkgangers geen gebrek! Soms kreeg de jonge predikante bij de uitgang van de kerk een briefje in haar handen gedrukt waar op geschreven stond: I Kor. 14:34.

Als ik daar aan denk, glijden mijn gedachten terug naar mijn eigen studententijd in Utrecht. Samen met nog twee vrouwelijke studenten zaten we in een jaar dat verder gedomineerd werd door mannen: 52 om precies te zijn. Bijna allemaal afkomstig uit de traditionele hoek van de Hervormde Kerk. We hadden een leuk jaar: de stemmig geklede heren en wij, drie kleurrijke dames, bewandelden gezamenlijk hetzelfde pad van college volgen, studeren en tentamens afleggen. Tot het moment dat de geesten zich

onderscheidden en er in een college Nieuwe Testament een discussie ontstond over de vrouw in het ambt. Dat wil zeggen: onze mannelijke studiegenoten betwistten onze toekomstige aanwezigheid op de predikantsopleiding en kwamen daarvoor aanzetten met diezelfde tekst uit I Korinthiërs 14:34. Ze beriepen zich op het Schriftgezag. Verwonderd keken wij toe: waren dit dezelfde jongens als met wie wij altijd in de collegebanken zaten, ons met dezelfde bevoegenheid over Hebreeuwse teksten bogen en schik maakten in de kantine tijdens de lunch?

Nog voordat wij konden reageren, deed onze docent Nieuwe Testament dat: prof. Dr. Tj. Baarda. Hij verhief zich, sloeg met zijn vuist op tafel en keek de heren stuk voor stuk doordringend aan, terwijl hij langzaam en beslist sprak: *'Als uw zoon weerbarstig is, werp hem buiten de poort en stenig hem!'* (Deut.21:20-21). *'Als uw oog u tot zonden verleidt, ruk het uit en werp het van u!'* (Mattheus 18:9). *'Het is beter te wonen op een hoek van het dak dan met een kiffachtige huisvrouw!'* (Spreuken 21:9) *'Neemt u dat ook letterlijk, heren?'*

Beteuterd zaten ze toe te kijken, de heren. Niemand van hen zei iets. Wij hielden onze adem in. Wat was dit spannend en op het scherpst van de snede!

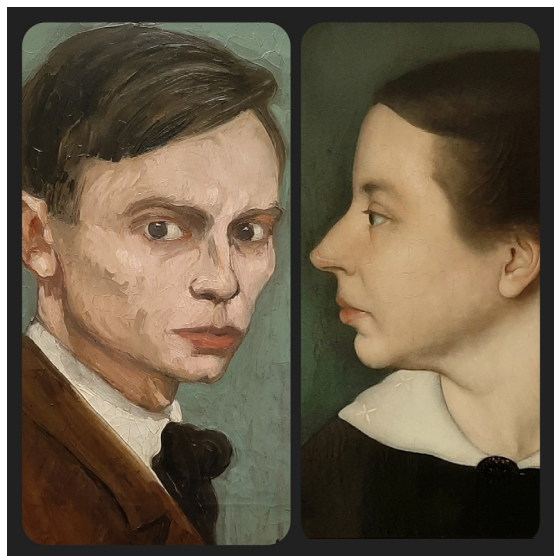
Het bleef stil. Wij wisten vanaf dat moment allemaal dat de pretentie om de bijbel van kافت tot kافت letterlijk te nemen, door niemand vol te houden is. Eenvoudigweg omdat de Schrift bol staat van teksten die elkaar tegenspreken als je ze naar de letter neemt, in plaats van naar de geest. En hoe willekeurig is het dan om wél I Kor. 14 letterlijk te nemen en niet één van die andere teksten? Of Galaten 3:26-28?

Onthullend en ontluisterend. En tegelijkertijd meesterlijk en meeslepend was dit college. Ik ben het nooit meer vergeten en ik heb er nadien nog wel eens aan teruggedacht. Bijvoorbeeld als collega's ons, vrouwelijke predikanten, geen hand wilden geven op de classicale vergaderingen. Of als we van de kerkenraden van de buurkerken als vrouwelijke predikanten niet voor mochten gaan in gezamenlijke kerk-en schooldiensten, behalve als we de diensten geen kerkdienst noemden en als die niet op zondag zouden plaatsvinden.

Wat zou ze gedaan hebben, Anna Zernike, met die briefjes die in haar handen geduwd werden? Ongetwijfeld heeft ze die linea recta in de prullenbak gegooid, wetend dat er van het hele evangelie van de Opstanding van Jezus Christus niets bekend was geworden als er geen vrouwen waren geweest die er getuigen van waren en er als eersten over zijn gaan prediken.

Dat deze illustere voorganger en mijn persoonlijke rolmodel ook nog eens getrouwd was met de kunstenaar Jan Mankes die zulk prachtig verstild werk heeft nagelaten, maakt het voor mij dit jaar extra bijzonder en inspirerend om bezig te zijn met de voorbereidingen van de Stille Week en Pasen. Ik zie ernaar uit om die samen met u te vieren!

*Hartelijke Groet,
Ds. Aafke Zaal*

KERKDIENTEN

De kerkdiensten zijn ook te volgen of terug te kijken via de website www.pg-elst.nl of kerkdienstgemist.nl

Zondag 6 april

10.00 uur KERK

19.00 uur KERK

5e zondag van de 40 dagentijd

Ds. P.J.G. Jeroense
organist: IJ. ter Haar

Ademviering

Henk Minnema
organist: D. Luijmes

Zondag 13 april

10.00 uur KERK

Palmzondag

Drs. R. van Dijkhuizen
organist: IJ. ter Haar

Donderdag 17 april

19.30 uur KERK

Witte Donderdag

Ds. P.J.G. Jeroense
Ds. A.E.I. Zaal
organist: IJ. ter Haar

Vrijdag 18 april

19.30 uur KERK

Goede Vrijdag

Ds. P.J.G. Jeroense
Ds. A.E.I. Zaal
organist: J. Jansma
m.m.v. G-Noot

Zaterdag 19 april

21.00 uur KERK

Paasnacht

Ds. P.J.G. Jeroense
Ds. A.E.I. Zaal
organist: D. Luijmes
m.m.v. G-Noot
aansluitend fakkeltocht

Zondag 20 april

10.00 uur KERK

Pasen

Ds. P.J.G. Jeroense
Ds. A.E.I. Zaal
organist: D. Luijmes

Zaterdag 26 april

14.00 uur KERK

orgelconcert

Zondag 27 april

10.00 uur KERK

Ds. P.J.G. Jeroense
organist: D. Luijmes

Zondag 4 mei

10.00 uur KERK

Ds. P.J.G. Jeroense
organist: IJ. ter Haar

TOELICHTING DIENSTEN

Ademviering 6 april

Een uitnodiging

Ter aankondiging van de komende ademviering maakte onze jongerenwerkster Lisette twee versies voor een flyer:

Maar welke moet ik nou kiezen?

Bij de eerste variant heb ik meteen een verhaal. Die toont de icoon van de opstanding van Christus. Natuurlijk, op 6 april is het zover nog niet. We zitten dan nog middenin de veertigdagentijd, in afwachting

van Pasen. Maar ik zou kunnen schrijven over Herodes en Pilatus, die aan de telefoon het lot bedisselen over wie weerloos zijn. Ze verdelen hun bezit, wassen hun handen in onschuld. 'Wat is waarheid?', zeggen ze dan. Tegelijk zou ik kunnen schrijven, dat hun dagen geteld zijn. Met miljoenen tegelijk steken krokussen, narcissen en tulpen hun kopjes boven de grond. Nietig nog, maar onstuitbaar. Het wordt lente! We houden onze adem in. Wat komt er boven? We zingen de liederen van Taizé. We bidden en gedenken het lijden en de opstanding in die ademviering van 6 april.

Maar dan die tweede variant. 'The sound of Taizé' staat er op deze flyer. Waarom in het Engels? Waarom niet onze moerstaal? En wat voor een boodschap spreekt eruit? Het lijkt slechts te gaan om een beleving. Ik laat het een paar jongere mensen zien. En wat blijkt? Zij zijn enthousiast. Zie je dan niet Henk, hoe sprekend de kleuren van deze flyer zijn? Met die icoon van de opstanding zit je meteen in een bepaalde hoek. Dat is niet uitnodigend genoeg voor jonge mensen!

Wat vindt u als lezer eigenlijk van deze twee varianten? Wat vinden uw kinderen ervan? En hoe verhouden zich beleving en visie?

Is het een idee om hen dit eens voor te leggen?

Het zou een opening kunnen zijn voor een mooi gesprek! En als u daar iets van met mij wilt delen, dan hoor ik dat graag. En het zou natuurlijk nog mooier zijn, als ik u met uw kinderen in de ademviering verwelkom.

Henk Minnema

Paasmorgen 20 april

Paasontbijt en korte viering in de St Maartenshof. Deze Pasen wordt iedereen uitgenodigd om het nieuwe leven te begroeten in de Sint Maartenshof met daaraan vooraf een ontbijt in De Ruimte. Maria wordt op Paasmorgen immers begroet door de tuinman die haar naam noemt en zo tot leven wekt. Wat is er mooier dan te midden van het ontlukende groen, bloemen en de geur van bloesem ons te bezinnen op het wonder van de opstanding. De zogenaamde Sint Maartenshof wordt dan voor even de hof van onze opstanding. Het Paasontbijt, sober, doch voedzaam, is gratis. Wie wil deelnemen graag opgeven bij het kerkelijk bureau.

Het paasontbijt start om 8.30 uur en duurt tot 9.15 uur.

Daarna is er de viering in de tuin onder leiding van ds. Aafke Zaal en ds. Jeroen Jeroense.

De viering is van 9.30-9.45 uur.

Ds. Jeroen Jeroense en Ds. Aafke Zaal

AGENDA ACTIVITEITEN EN BIJEEENKOMSTEN APRIL 2025

Er zijn e-mailadressen en telefoonnummers vermeld bij de personen die informatie over een activiteit kunnen geven.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de data en tijden die in de agenda genoemd worden.

De organisatoren van de activiteiten hebben de verantwoordelijkheid.

elke werkdag **Morgengebed**

9.00-9.15 uur De Ruimte

info: Henk Minnema

Een dagelijks moment van bezinning met tekst, zang en gebed.

elke dinsdagmiddag **Dagkoor De Ruimte**

13.00-15.00 uur De Ruimte

elke woensdagmorgen **Crea(t)uur**

10.00-12.00 uur De Ruimte

info: Mien Floors of Bertie Weernekens

Neem je hobby mee naar De Ruimte. Om 10.00 uur drinken we een lekker kopje koffie of thee met elkaar.

elke donderdagavond **Eten en Ontmoeten**

17.30-19.30 uur De Ruimte

info: Marja de Leeuw

Kom en schuif aan. Samen eten zonder zelf te hoeven koken is makkelijk en brengt gezelligheid. Aanmelden is mogelijk tot 12 uur op de woensdag voorafgaand bij het kerkelijk bureau.

elke vrijdagmorgen **De Stamtafel actueel**

10.00-11.00 uur De Ruimte

info: Jeroen Jeroense

Elke vrijdagochtend een item uit de actualiteit. Geen enkel onderwerp wordt geschuwd. Zoek een plaatsje aan de tafel.

vrijdag 4 april **Ruimtewandeling**

13.00 – 17.00 uur De Ruimte

info: Feike Vlas

Inspirerend om met anderen nieuwe wegen te gaan. Al wandelend leer je elkaar beter kennen.

maandag 7 april **Spelletjesmiddag**

14.30-16.00 uur De Ruimte

info: Els den Daas, Joke Crajé

wintertijd=spelletjestijd. Kom je ook gezellig een spelletje spelen aan de stamtafel?

woensdag 9 april **Afsluiting Theologisch**

20.00 uur De Ruimte

café

info: Jeroen Jeroense

woensdag 9 april **ABC kring**

20.00 -21.30 uur De Ruimte

info: zie pagina 14

woensdag 9 april **Zegen voor de Nacht**

21.45-22.00 uur Grote Kerk

info: zie pagina 14

maandag 14 april **Poëzie-middag**

15.00-16.30 uur, De Ruimte

info: Joleen Kruijt, Jeroen Jeroense

joleenkruijt@gmail.com

Een gedicht brengt vaak beter onder woorden wat we voelen dan een geschreven verhandeling. Veel gedeelten uit de bijbel zijn pure poëzie. Iedereen is welkom. Indien u de gedichten van te voren wilt ontvangen dan kan dit. Stuur dan een verzoekje per mail naar joleenkruijt@gmail.com

maandag 14 en 28 april **Christelijke meditatie**

20.00 uur Grote Kerk

info: Els Meulbroek

zaterdag 19 april **Fakkeltocht**

zie toelichting pagina 6

woensdag 23 april **Filmavond**

19.30 uur: inloop

20.00-22.00 uur: film

zaterdag 10 mei **Uitje naar Openluchtmuseum**

9.40 uur De Ruimte

info: Lisette Brandsma,
zie pagina 7

TOELICHTING AGENDA

woensdag 9 april

Afsluiting van het theologisch café van dit seizoen.

‘Profeten als influenzers’ ‘Tischreden’:

Plaats: De Ruimte

Tijd: 18.00-21.00 uur

Maarten Luther ging tijdens de avondmaaltijd altijd met zijn gasten in gesprek. Tijdens deze tafelgesprekken werden vaak theologische onderwerpen besproken. Het bijzondere is dat van bijna al deze ‘Tischreden’ verslagen zijn gemaakt. Je krijgt dan wel de indruk dat het vooral Luther zelf was die het woord nam. Deze avond willen we net als vorig jaar het seizoen ‘Profeten als influenzers’ in stijl afsluiten met een ‘Tischreden’.

Iedereen is welkom om aan deze avond deel te nemen. Het verzoek is wel om zelf wat te eten mee te nemen. Aan verschillende deelnemers wordt gevraagd wat hen het afgelopen jaar het meest heeft aangesproken. Dit vormt de basis voor een open en boeiend gesprek aan de ‘Tisch’. Natuurlijk zal ook deze keer het kloosterbier niet ontbreken. Tevens zal het onderwerp voor het komend seizoen worden meegedeeld.

Een bijzondere ‘Tisch’ deze avond. Dat het iedereen mag smaken.

*Ds. Jeroen Jeroense, ds. Dick Kruyt,
pastor John Rademakers.*

Christelijke meditatie

Christelijke meditatie: aandacht in stilte. Met een kleine groep mediteren wij in de kerk. We nemen de tijd om stil te worden, luisteren naar een tekst en nemen deze mee in de stilte.

14 april: tekst passend bij de Veertigdagentijd.

28 april: start van het thema (tot begin juli):

Verwondering over de schepping.

Als inspiratie het Zonnelied van Franciscus van Assisi

De zijdeur van de Grote Kerk is open vanaf 20.00 uur. Je kunt dan in stilte in de kring gaan zitten op een stoel of meditatiebankje. De meditatie begint om 20.15 uur. De deur gaat dicht om 20.15 uur. Te laat? Dan drie keer kloppen. Zin om het eens te ervaren? Wees welkom.

Wandel binnen en doe mee. Wil je informatie vooraf mail me dan.

Data: 14 en 28 april

Els Meulbroek

Poëzie kring

Omdat de 3e maandag van april op 2e paasdag valt hebben we afgesproken deze maand de poëziekring een week eerder te plannen.

Deze maand dus op de 2e maandag 14 april om 15.00uur in De Ruimte.

De te lezen gedichten staan in de scipio app en worden per mail verzonden. Mocht u ze willen ontvangen en niet in de maillijst staan dan graag even een berichtje naar mij.

Fakkeltocht

Op 19 april zal er na de paasnachtviering weer een fakkeltocht worden gehouden. De vergunning is aangevraagd en we hopen snel groen licht te krijgen. Dit jaar is er een extra omgevingsvergunning nodig dus dat maakt dat we het nog niet een definitief akkoord hebben. De juiste papieren zijn door Thea en Koos Middelkoop ingediend. Zodra we groen licht hebben zal ik dit via de bekende kanalen laten weten. De jongeren lopen samen met andere belangstellende vanuit de kerk met het vuur naar het erf van de familie Middelkoop. Daar wordt een groot paasvuur ontstoken. Iedereen is van harte welkom om dit met ons mee te beleven.

Lisette Brandsma

woensdagavond 23 april

Film die er toe doet: 'Vier minuten

19.30 uur: inloop

20.00-22.00 uur: film

Traude Krüger werkt al zestig jaar als pianolerares in een vrouwengevangenis, maar ze had nooit eerder zo'n getalenteerde leerling als Jenny. Jammer dat het meisje niet van Mozart en Schumann houdt. De tegenstelling tussen de strenge, verbit-terde Traude en de opstandige moordenaress Jenny vormt het uitgangspunt van Vier Minuten. Regisseur Kraus weet hoe hij zijn publiek moet betoveren met opvallend acteerwerk en een sail-lant plot. De machtsstrijd die zich tussen de twee karakters ontspint krijgt kleur door het spel van veterane Monica Bleibtreu als de onberispelijke juf en opvallende nieuwkomer Hannah Herzprung als het ongetemde talent. Herzprung won voor haar debuutrol in deze film al drie Duitse prijzen.

Vier minuten is een verhaal over macht en vrijheid, regels en mensen, onschuldig veroordeelden en onverwerkte verledens. Op dat niveau is de film het sterkst, vooral dankzij het spel van de beide pittige, langzaam ontdooiende dames in een film die ook achter de schermen hoofdzakelijk door vrouwen werd bevolkt. De slotscène, waarin Jenny een staaltje zelfexpressie ten besten geeft, spettert zowel muzikaal, visueel als acteertechnisch van het doek.

Ds. Jeroen Jeroense, Sita Kiestra, Marius Ouborg, Petra Zey

zaterdag 10 mei

Uitje naar het Openluchtmuseum in Arnhem

Samen met Vluchtelingenwerk Elst, de Diaconie en Studenten van de HAN is het mogelijk geworden om met elkaar een dagje weg te gaan. De studenten van de HAN lopen stage bij ons in de gemeente en organiseren deze dag. Op zaterdag 10 mei willen we gezamenlijk met vluchtelingen-statushouders, studenten en gemeenteleden naar het Openluchtmuseum gaan. Elkaar leren kennen, uitwisseling van cultuur en plezier staan centraal. Onze wens is om met 50 mensen die dag te beleven.

We vertrekken gezamenlijk vanuit De Ruimte om half 10. Voor lunch wordt gezorgd, vegetarisch en halal. Mocht je andere dieetwensen nodig hebben, wil je dan zelf een lunchpakketje meebrengen?

Heb je zin om mee te gaan en statushouders over de geschiedenis van Nederland te vertellen, geef je dan op via Lisette onze jeugdwerker

Lisette is kerkelijk werker jonge gezinnen en jeugd maar deze activiteit is voor iedereen. Ken je statushouders of vluchtelingen, nodig ze uit en ga samen mee. Onze ervaring is dat vanuit relatie dit het beste werkt. We kijken er naar uit.

Studenten van de HAN en Lisette

Lectori Salutem

Nieuws over de leeskring

Omdat er in de maand april rond Pasen een overvloed aan kerkelijke activiteiten plaats vindt, lijkt het mij verstandig de eerder aangekondigde data van de leeskring begin april te wijzigen in **19 en 22 mei**.

We gaan dan Bernhard Schlink: 'De Kleindochter' (2002) met elkaar bespreken.

Schlink is een Duitse meesterverteller, die heel toegankelijk schrijft over grote onderwerpen.

Korte inhoud van De Kleindochter:

Niet lang nadat Kaspar in de jaren zestig Birgit in Oost-Berlijn ontmoet, vraagt hij haar ten huwelijk. Ze stemt toe onder één voorwaarde: dat hij haar helpt te vluchten uit de DDR. De vlucht slaagt. Als Birgit overlijdt is Kaspar zeventig jaar en boekhandelaar in Berlijn. In haar dagboeken ontdekt hij een geheim: bij de vlucht liet ze een dochtertje, Svenja, achter. Kaspar besluit Svenja op te zoeken (titel). Dit voert hem

naar een bijzondere en ook duistere wereld van ideeën. De tegenstellingen in het (politieke) denken kunnen niet groter zijn, ondanks de eenwording en de val van de muur tussen Oost en West. Ideologieën en ideeën botsen en strijden met elkaar. Ondanks die verscheurdheid spreekt het boek van perspectief en hoop. Hoe verleden en toekomst zich toch met elkaar verzoenen, gesymboliseerd door de ontroerende liefde van een geduldige opa voor zijn kleindochter. Dit is geen politiek manifest, maar een verhaal over het verwerken en loslaten van verdriet en teleurstelling, over voorzichtige heling, over de kracht van muziek en het benoemen van de waarheid van Ravensbrück en Anne Frank.

Dit is Grote literatuur: een verhaal dat door middel van fictieve personages een inzicht geeft in de huidige complexe maatschappelijke en politieke situatie. Duitsland is een voorbeeld van een universeel patroon, waarmee we juist vandaag allemaal te maken hebben. Boekenclubs zijn fantastische mogelijkheden om leeservaringen met elkaar te delen. Luisteren naar elkaar en diepere lagen ontdekken is altijd verrijkend. Ik kijk uit naar de volgende bijeenkomst! Door ervaring geleerd: het blijkt toch wel van belang dat u zich even aanmeldt als u wilt deelnemen (maandag of donderdag).

Met een hartelijke groet, Aukje Spoelstra

Stille Week: 14-20 april 2025

Tijdens de Stille Week willen we aandacht besteden aan het werk van de schilder Jan Mankes. Op dit moment wordt er een dubbeltonstelling georganiseerd in museum Arnhem en museum Belvédère Oranjewoud bij Heereveen. In de Stille Week bieden we een aantal verschillende activiteiten aan.

Om te noteren:

Maandagmiddag 14 april: 13.30-15.00 uur:

Stiltewandeling onder leiding van ds. Karin Spelt in het natuurgebied Renkums Beekdal. Afstand: ongeveer 5 km.

Wandelen met aandacht voor de natuur en stilte. Verzamelen in De Ruimte om 13.00 uur.

Woensdagmorgen 16 april: 10.30 -12.30 uur:

Rondleiding museum Arnhem langs de tentoonstelling over Jan Mankes: 'Verstillend en Strijd',

onder leiding van een gids van het museum en ds. Jeroen Jeroense en ds. Aafke Zaal.

Duur: 60 minuten. Entreprijs van €15,00 niet inbegrepen.

Opgave bij het kerkelijk bureau (info@pg-elst.nl)
Maximaal 15 deelnemers, dus wees er snel bij!

Donderdag 17 april: op afspraak:

Heilig Avondmaal aan huis voor mensen die niet in de kerk aanwezig kunnen zijn.

Opgave voor 10 april bij het kerkelijk bureau (info@pg-elst.nl).

Hierna wordt door ds. Aafke Zaal een afspraak met u gemaakt voor het tijdstip van de viering. Zie elders in dit kerkblad, pagina 16.

Vrijdag 18 april: 10.00 -11.30 uur

Masterclass 'Kijken naar kunst' onder leiding van ds. Aafke Zaal en ds. Jeroen Jeroense, samen met de stamgasten aan de Stamtafel. Aan bod komen de 'vuistregels voor het kijken naar kunst' en we oefenen met 'stil staan bij wat je ziet'. Voorkennis is niet nodig, gewoon komen en kijken, verstillen en zien.

Anne Zernike

Anne Zernike (1887-1972) werd geboren als oudste van zeven kinderen in een onderwijsgezin. De kinderen kregen een vrije en in religieus opzicht vrijzinnige opvoeding. Nadat de Doopsgezinde Broederschap in 1905 als eerste kerkgenootschap in Nederland besloten had om het ambt voor vrouwen open te stellen, begon Anne Zernike meteen aan haar studie theologie aan de Gemeentelijke Universiteit Amsterdam. Om toegelaten te worden tot het Doopsgezind Seminarium moest zij zich aansluiten bij de Doopsgezinde Broederschap.

Na het proponentsexamen in 1911 volgde een zomer vol twijfels. Anne Zernike vroeg zich af of ze binnen de Broederschap wel de vrijheid zou hebben haar ideeën te vertolken. Ze bedankte voor de beroepen uit de doopsgezinde gemeentes van Baard, Mensingewier en in eerste instantie ook voor Bovenknijpe. Toen de gemeente van Bovenknijpe zich opnieuw bij haar meldde, stemde Anne Zernike alsnog in.

Op 5 november 1911 werd ze in het kerkje aan de vaart van Bovenknijpe als eerste vrouw in Nederland bevestigd in het predikambt.

In de Friese dorpsgemeente had Zernike het naar haar zin, al was het ook wennen voor haar als stedelinge. Ze maakte moeilijk contact met de dorpelingen en ook bij de Friese predikantenring vond ze geen aansluiting. Ze hadden niet dezelfde culturele belangstelling en niemand kon haar helpen met het proefschrift waaraan ze werkte. Aan de eenzaamheid kwam onverwacht een einde toen zij de op een steenworp afstand wonende kunstenaar Jan Mankes leerde kennen.

Na een korte verkeringstijd verloofden de twee zich. 'Het wonder is gekomen. Zo ineens en zo plotseling dat ik het zelf nog niet bevatten kan. Ik ben verloofd! Mijn meisje is de dominee van Bovenknijpe en heet Annie Zernike', schreef Jan Mankes aan zijn mecenas. Samen verdiepten ze zich in literatuur, poëzie, schilderkunst en theologie. Hun gezamenlijke leven richtten ze in volgens tamelijk vrijzinnig humanistische idealen en overtuigingen, zoals het antimilitarisme en het vegetarisme. Na het huwelijk, op 30 september 1915, legde Anne Zernike haar ambt in Bovenknijpe neer en verhuisde naar Den Haag.

Daar ging het echtpaar Mankes-Zernike op in het plaatselijke kunstenaarsmilieu; pastoraat en kerk verdwenen naar de achtergrond. Ze bezochten de samenkomsten die georganiseerd werden door Mankes' vriend, de kunstenaar Chris Lebeau, waar muziek werd gemaakt, gedeclameerd, geëxposeerd en gefilosofeerd over zaken als theosofie, taoïsme en christen-socialisme. Mankes was toen al ernstig verzwakt door tuberculose en zijn huisarts adviseerde hem een bosrijke omgeving. In 1917 verhuisde het echtpaar naar Eerbeek, bij Arnhem.

Terwijl Jan daar leek op te knappen, werkte Anne aan haar proefschrift *Over historisch materialistische en sociaaldemocratische ethiek*, waarop ze in 1918 in Amsterdam promoveerde bij H.IJ. Groenewegen, een tegenstander van vrouwen in het ambt. De geboorte van zoontje Beint was 'een groter glorie'. Dat het de laatste 'goede' maanden in het leven van Jan Mankes waren, kon niemand toen nog vermoeden. Na een ziekbed van anderhalf jaar stierf hij in de nacht van 23 april 1920. Anne Mankes-Zernike was 33 jaar. Toen zij zich later dat jaar opnieuw beroepbaar stelde, hield de Broederschap zich stil.

In 1921 verhuisde Mankes-Zernike naar het Rotterdamse tuindorp Vreewijk, waar zij voorgangerster werd van de net opgerichte afdeling van de Nederlandse Protestantenvond. In Rotterdam kreeg ze de mogelijkheid haar ervaringen en ideeën in de praktijk toe te passen. Ze zette zich in voor het antimilitarisme, nam actief deel aan het anti-vlootwetcomité, predikte verdraagzaamheid en probeerde op onorthodoxe wijze er te zijn voor anderen. Naast een kerkkoor richtte ze een toneelvereniging op en met haar gemeenteleden bezocht ze regelmatig musea. Haar catechisanten mochten aan de hand van de Rembrandtbijbel en andere kunstboeken discussiëren over religie en geloof.

In die tijd sloegen in Rotterdam-Zuid verschillende godsdienstige groepen de handen ineen: doopsgezinden, remonstranten, vrijzinnig hervormden en lutheranen vormden samen met de Vrijzinnig Christelijke Jeugd Centrale (VCJC) de Federatie voor Vrijzinnige Religie Linker-Maasoever. Aan de Jagerslaan bouwden zij in 1929 een gezamenlijke kerkruimte: Het Nieuwe Verbond. Middelpunt van het gebouw was niet een preekstoel, maar een podium waarop de gemeenteleden konden toneel spelen en het koor kon optreden. Mankes-Zernike werd de voorganger van de nieuwe groep, die zich onder haar leiding zou verzelfstandigen en tot grote bloei komen.

In 1956 publiceerde zij haar herinneringen aan haar bijzondere loopbaan in *Een vrouw in het wondere ambt*. Tot in de jaren zestig droeg zij met enige regelmaat in onder meer de NRC haar visie uit. Ze bleef actief deelnemen aan het publieke debat, gevoerd op het snijvlak van maatschappij, kunst, kerk en theologie. Haar laatste levensjaren was Mankes-Zernike hulpbehoevend; zij werd verzorgd in De Lichtenberg in Amersfoort. Daar stierf zij op 6 maart 1972, na een ziekbed van enkele jaren, 84 jaar oud. Ze werd bijgezet in het graf van haar man in Eerbeek.

Ds. Aafke Zaal

P.S: Wie meer wil weten of lezen over Anne Zernike-Mankes raad ik van harte de biografie aan van Froukje Pitstra: 'Ontelbare enkelvoudens'. Prachtig en meeslepend geschreven, je leest het in één ruk uit!

GEDICHT VAN DE MAAND

Kom Terug

*Gooi een steen naar de dag
Zo ver als je kunt
Spoel het zout van je huid
Doof het vuur
Volg het spoor dat er ligt
Zoek niet wat er nooit meer is
Was het zand uit je haar
Geef een naam aan ieder jaar
Drink de tranen op je hand
Zwijg ervan
Erf de ogen van je kind
Kijk erdoor
Koester je geheime hart
Tot het eind
Reis ver, drink wijn, denk na
Lach hard, duik diep, kom terug*

*Droom een boot in de zon
Geef 'm zeilen en wind
Kus een droevige mond heel zacht
Voor de dag begint
Bewaar een steen in je tas
Uit het land waar je sliep
Waar je de wonden opliep
Waar een koninkrijk verging
Haal de parels uit de zee
Geef ze weg
Vecht met alles wat je hebt
Verlies het goed
Wacht dan tot het lichtter wordt
Je hebt de tijd
Reis ver, drink wijn, denk na
Lach hard, duik diep, kom terug*

Erik de Jong (Spinvis)

Het tweede deel van dit gedicht/ lied, las ik voor het eerste in de prachtige bundel: Gedichtenapotheek, samengesteld door Philip Huff. Een aantal werken uit deze bundel, hebben we besproken tijdens de poëzie kring op maandag 17 maart.

Erik de Jong, de zanger achter Spinvis, roept ons op iets te doen, op pad te gaan, tot het weggeven van dingen, tot de goede strijd aangaan en die te verliezen. Dit is ons leven, zo zegt hij. Ik vind het een prachtige en hoopvolle benadering. Hoop is een fragiel iets: als het gat te groot wordt tussen onze dromen en de werkelijkheid, kunnen we in dat gat verdwijnen, maar hoop kan ons ook vooruit helpen.

Jacqueline van Lent

UIT DE GEMEENTE

OMZIEN NAAR ELKAAR

Wilt u bezoek, heeft u behoefte aan een gesprek of aandacht? Of heeft u misschien hulp nodig? Onze predikanten helpen u graag verder.

Ds. Jeroen Jeroense
Ds. Aafke Zaal

SAMEN DELEN

Heeft u iets bijzonders meegemaakt dat u wilt delen met andere gemeenteleden? Stuur een berichtje naar onderweg@pg-elst.nl of breng het even langs bij het kerkelijk bureau.

LIEF-EN-LEEDBRIEF

Voor u als gemeentelid bestaat ook de mogelijkheid zich op te geven voor de Lief-en-leedbrief.

De Lief-en-leedbrief verschijnt als aangemelde gemeenteleden lief of leed willen delen met de gemeente en een bericht insturen over bijvoorbeeld een geboorte, huwelijk, ziekte of overlijden in de familie.

U kunt zich opgeven als gemeentelid om ook de Lief-en-leedbrief te ontvangen via het adres liefenleedbrief@pg-elst.nl
Wilt u in de mail uw naam, adres en telefoonnummer vermelden?

Bedankt!

Het was fijn om een bloemengroet van de gemeente te krijgen.

Daarvoor bedanken wij u hartelijk.

Liesbeth en Jan van der Toorn

Bedankt!

Lieve mensen

De Bloemengroet uit de kerk...voor mij. Wat was ik aangenaam verrast, dankbaar en blij hiermee! Zoveel mensen die dan even aan je denken en als het ware om je heen staan.

Heel hartelijk dank daarvoor.

Gelukkig ga ik ook langzaam vooruit!

Lieve groet van Riek Kouwer

Onze jarigen van 90 jaar en ouder

Op 5 april hoopt mevrouw J. Speyers-de Vree 93 jaar te worden.

Op 20 april hoopt de heer R. Heij 91 jaar te worden.

Op 22 april hoopt mevrouw H.W.Frentz 97 jaar te worden.

Het redactieteam van Onderweg feliciteert hen van harte met deze feestelijke dag. Natuurlijk kunnen gemeenteleden een kaartje sturen. Onze ouderen stellen dat zeer op prijs.

Krimp zonder Kramp, en hoopvol verder gaan

In gesprekken met gemeenteleden wordt regelmatig benoemd, dat 'het zo jammer is dat steeds minder mensen zich verbonden voelen met een kerk'. Mensen vertrouwen me toe het best moeilijk te vinden dat hun kinderen niet meer naar een kerk gaan. Doopvieringen raken bij sommigen aan pijn dat hun kleinkinderen niet gedoopt zijn. 'Hebben we iets verkeerd gedaan?...We hebben ze niet star opgevoed, ook niet met het geloof.' Het zijn vragen die bij veel mensen leven en waar niet zo maar een pasklaar antwoord op is te geven. Het is in ieder geval een feit dat al jaren de kerk in Nederland krimpt. Omdat ik als predikant het onderwerp ontkerkelijking vaak in gesprekken hoor en het daarmee gepaard gaande verdriet en omdat we als gemeente de hoop op de toekomst niet willen verliezen heb ik besloten er eens een stuk in *Onderweg* aan te wagen. Om het gesprek te starten en om ervaringen te delen.

Trouwens niet alleen in ons land hebben kerken de afgelopen jaren noodgedwongen de deuren moeten sluiten, in heel Europa zien we deze trend. Toen ik vorig jaar samen met Karin stage liep in de 'Evangelisch-Reformierte Kirchgemeinde in Olten, Zwitserland was de situatie heel vergelijkbaar als die bij ons in Nederland. Ook al werden daar door predikanten, diaconaal werkers en jeugdwerkers allerlei vernieuwende activiteiten ontplooid, de kerkgang liep ondanks alles gewoon terug. De ontkerkelijking is, helaas, een brede Europese beweging.

Als sinds de jaren zestig wordt er in kerk en theologie gesproken over de 'ontkerkelijking' of met een duurder woord: 'secularisatie'. Het was de Amerikaanse theoloog Harvey Cox die met zijn in 1965 uitgegeven boek 'The Secular city' (Nederlandse vertaling: *De stad van de mens*) de term 'secularisatie' binnen de kerkmuren bracht. Secularisatie, zegt hij, heeft tot stand gebracht wat brandstapel noch kerker had bereikt: zij heeft de gelovige ervan overtuigd, dat zijn zekerheden weleens minder zeker konden zijn dan hij dacht en dat er belangrijker dingen zijn dan zijn leven te geven voor een geloofsovertuiging. Sindsdien is er een oneindige stroom aan literatuur verschenen. Uit alle boeken, artikelen, congressen en lezingen blijkt dat georganiseerde religie wereldwijd verdwijnt omdat geloof of ongeloof inmiddels wordt opgevat als een persoonlijke keuze.

In 2023 zijn over de afkalving van de PKN twee leesbare boeken verschenen, geschreven door betrokken predikanten. Gerrit van Dijk en Martijn van Leerdam (*Krimp*) en Aarnoud van der Deijl (*De toekomst van de kerk*) ervaren de onvermijdelijke afkalving van de PKN aan den lijve en het gaat hen aan het hart. In deze boeken wordt op een eerlijke en openhartige manier de pijn en het verdriet over het langzaam verdwijnen van de kerk in de samenleving gesproken. Ook al hebben ze als predikanten samen met de gemeente allerlei vernieuwende activiteiten ontwikkeld en gerealiseerd; de ontkerkelijking bleek onontkoombaar.

Het proces dat in beide boeken beschreven wordt is voor veel predikanten en gemeenteleden herkenbaar. De secularisatie betekent ook een verlieservaring. Het verlies van een georganiseerde kerk die na de oorlog nog volop in bloei stond doet veel gemeenteleden pijn. Veel kerken en hun leden bevinden zich in een rouwproces. Het doet verdriet dat ondanks alle inspanningen de kerk geen brug weet te bouwen naar de samenleving. Naar mijn mening is het belangrijk om deze ervaring van verlies te erkennen en te doorleven. Pas dan kun je als gemeente verder. Je moet eerst het gevoel van verlies onder ogen zien en durven voelen om met diegenen die zich nog wel met geloof en kerk willen verbinden hoopvol verder te gaan. We zullen 'eerst de Schelfzee door moeten gaan om de overkant te bereiken' zeg ik wel eens. Wanneer je de ontkerkelijking en het verdriet niet erkent, dan raak je in een kramp. Een kramp van 'alles moet anders want dan komt het met de kerk wel goed'.

In gesprekken over de ontkerkelijking wordt altijd wel een kerkgenootschap genoemd waar de kerkbanken op zondagmorgen nog wel vol zitten. Dat dit uitzonderingen zijn en vaak met een heel andere theologie dan mensen zelf willen, wordt vaak vergeten.

Ondanks de terugloop van de georganiseerde kerk ben ik als predikant niet zonder hoop. Het is, volgens onze belijdenis, 'De Eeuwige zelf die de kerk bouwt'. We mogen als gemeente van de Messias hoopvol blijven omdat het voortbestaan van de 'Gemeente van de Messias' niet van ons afhangt. Het zal wel een kerk zijn die anders georganiseerd zal zijn dan de kerk die we nu

hebben. Het betekent ook dat we niet achter ons bureau zaken moeten verzinnen maar moeten luisteren naar wat er in de samenleving leeft en waar behoefte aan is.

De geloofwaardige positie van de kerk ligt bij haar maatschappelijke betrokkenheid. Daarnaast is en blijft ze een rijke bron aan geloof, mystieke ervaringen, zinvolle rituelen, ethische bezinning, warme gemeenschap, en nog veel meer. De gemeente van de Messias zal zichzelf steeds weer een weg zoeken in de maatschappij. Voor haar leden blijft het zoeken naar balans tussen rouw en hoop.

Ds. Jeroen Jeroense

KERKENRAAD

Gemeenteavonden 2025

Om u als gemeente meer te betrekken bij het werk van de kerkenraad is besloten dit jaar meer gemeenteavonden te organiseren. Wanneer u dit leest zijn er ondertussen twee goed bezochte avonden geweest. Op maandag 10 februari stonden de onderwerpen *Werken in de kerk en Communicatie* centraal en op de gemeenteavond van 31 maart is het onderwerp *Lichter Besturen* met u besproken: een lichter bestuursmodel met minder organisatie en vergaderen en meer aandacht voor de kern van het zijn van gemeenschap en voor een visie op de toekomst.

De verslagen van deze avonden worden met u gedeeld in de Scipio-app onder 'documenten'. Wanneer u geen toegang hebt tot de app kunt u de verslagen ook inzien via Finy Verhoeff van het kerkelijk bureau.

De kerkenraad is verheugd over het aantal deelnemers dat aanwezig was op deze bijeenkomsten en wil u van harte uitnodigen voor de volgende gemeenteavonden.

Donderdag 8 mei nemen wij u mee in het proces van het *Beroepingswerk* ten behoeve van een nieuwe predikant.

Datum Donderdag 8 mei

Locatie de Grote Kerk

Tijd 20.00 uur

Woensdag 4 juni zullen de ontwikkelingen bij het *Werk aan de Grote Kerk* met u besproken worden.

Datum Woensdag 4 juni

Locatie De Ruimte

Tijd 20.00 uur

Wilmy Verschoor, scriba

KERKRENTMEESTERS

Vanuit het College van Kerkrentmeesters

We hadden deze keer een wat kortere vergadering, zodat we ruim op tijd klaar waren. Nadat we vorige keer al stil hebben gestaan bij het thema *Veilige Kerk*, hebben we er de afgelopen keer verder over gesproken. Het thema is de afgelopen jaren al verschillende keren ter sprake geweest, en er zijn ook afspraken over gemaakt. Nu willen we dat verder formaliseren. Het voorstel wordt na bespreking doorgestuurd naar de kerkenraad voor verdere besluitvorming. Ook is er een lijst voorgesteld met mensen binnen onze kerk voor wie we een VOG (verklaring omtrent gedrag) moeten hebben. Vanuit de landelijke kerk is dat verplicht vanaf 1 juni.

Bij dit onderwerp hebben we ook gesproken over een (opfris)cursus voor kerkhulpverlening. Bij elke kerkdienst zitten er vrijwilligers in de kerk die getraind zijn om bij calamiteiten te helpen om alles in goede banen te leiden. Vaak onzichtbare maar belangrijke rollen.

Verder hebben verschillende kleinere onderwerpen de revue gepasseerd, zoals ons energiecontract, kleine aanpassing van onze verzekering, gebouwen, en dergelijke.

Verder zijn we blij dat we waarschijnlijk een nieuwe voorzitter voor ons college hebben gevonden. Dit zal eerst worden voorgesteld aan de kerkenraad, en dan aan de gemeente. Als u dit leest weten we denk ik al meer. We zoeken nog meer mensen die mee willen doen bij ons. Eind van het jaar zijn er drie mensen die vertrekken. Graag horen we als u iets wil doen, en wil weten wat u zou kunnen doen.

Volgende keer weer meer denk ik.

Jan Liebeton

Grote Schoonmaak

Na een tussenstop van meerdere jaren gaan wij weer een grote voorjaarsschoonmaak houden in de kerk.

Als u van een gezellige poetsochtend houdt, zien wij u graag op zaterdagochtend 12 april. We beginnen om 09.30 uur, de kerk is open vanaf 09.00 uur.

U kunt zich opgeven via mail: koster@pg-elst.nl
Wij zorgen voor koffie, thee en iets lekkers.
O ja, brengt u een emmer mee?

Een hartelijke groet van Albert, Rob en Jetty

COLLEGE VAN PREDIKANTEN EN OUDERLINGEN (CPO)

ABC kring voor ouders van jonge kinderen

In de vorige periode dat ds. Aafke Zaal bij ons was (2023), heeft zij op verzoek van de kerkenraad gesprekken gevoerd met jonge gezinnen van onze kerk. In die gesprekken werd duidelijk dat veel jonge ouders op zoek waren naar de mogelijkheid om met elkaar in gesprek te gaan over onderwerpen als: geloof, wat houdt mij bezig en over de opvoeding van de kinderen. Ook ik hoorde dit vaker terug in gesprekken die ik had met de ouders. Aafke en ik sloegen de handen inéén en nodigden de ouders van jonge kinderen uit om mee te doen aan de 'ABC-kring'.

Een moment in de week om elkaar te ontmoeten, te praten, ervaringen te delen en te groeien in geloof. Inmiddels zijn we gestart en kunnen we terug kijken op een mooie eerste ontmoeting. Aafke en ik namen ons ook voor om aansluitend aan de kring een moment te nemen in de kerk om de bijeenkomst af te sluiten met de 'Zegen voor de Nacht'. Een kort moment van bezinning aan het eind van je drukke dag vol van werk, gezin, vrienden en verplichtingen. Want het is vaak lastig om tijd te nemen voor jezelf. Vandaar de 'Zegen voor de Nacht': een moment van stilte, zingen en bidden, afgesloten met een zegen.

Kort en verstild. 15 minuten. In de kerk. We komen voor de zomer nog een aantal keer bij elkaar met de ABC-kring en zullen iedere bijeenkomst afsluiten met een 'Zegen voor de Nacht'. Omdat we ook de mensen die niet met de ABC-kring meedoen de gelegenheid willen geven om hierbij aanwezig te zijn, nodigen we iedereen uit om bij deze verstilde momenten 's avonds in de kerk aanwezig te zijn.

Lisette Brandsma

Zegen voor de Nacht

Een kwartiertje voor jezelf en bij God.
Om de dag af te sluiten.
Stilte, een lied, een gebed, een zegen.
In de kerk.
In de schemer van de avond.
Van 21.45 – 22.00 uur

Woensdag 9 april
Woensdag 14 mei
Woensdag 28 mei
Woensdag 18 juni

Welkom!

DIACONIE

Grotten en engelen.

Vanaf eind februari dit jaar verbleven Wim en Ineke van Middendorp een drietal weken op de boerderij van de familie Nassar nabij Bethlehem. De boerderij wordt in zijn bestaan bedreigd, doordat de Israëlische bezetter het land claimt. Wel heeft de familie oude eigendoms papieren (van meer dan honderd jaar geleden), maar ze is gedwongen om - al vele jaren - een juridisch gevecht te voeren om het boerenland in beheer te houden en te kunnen blijven bewerken. Het verzet is - van begin af aan - vreedzaam en gewelddoos geweest onder het motto: 'We weigeren vijanden te zijn'.

Tot op heden is de redding voor de boerderij geweest, dat er voor haar internationaal aandacht is en mensen komen om daar als een soort schild aanwezig te zijn. Dit valt onder het project 'Tent of Nations': een educatieve boerderij, waar kinderkampen worden georganiseerd, groepen worden ontvangen en waar vrijwilligers meehelpen en aanwezig zijn om het geheel draaiende te houden.

Regelmatig melden zich nieuwe vrijwilligers, die dan door Daoud Nassar worden bijgepraat. Zo vertelde Daoud ons over de grootte van de Tent of Nations, en waar de percelen en grotten zich bevinden. Eén daarvan is de 'chapel cave'. In die 'cave' staat een eenvoudige lezenaar met de bijbel. Rondom in de grot is één aansluitende bank waarop allerlei jonge mensen geschilderd zijn. Het plafond is een blauwe hemel. Op de grond is Christus afgebeeld, die een wapen in stukken breekt. In de zomer wordt de kapel vaak

gebruikt voor bijeenkomsten. We vinden het mooi, deze eenvoudige kapel, als teken en plek van ondergronds verzet. Dat vanuit het donker het licht zal opgaan, en gerechtigheid en vrede zich zullen aandienen.

Tijdens een rondleiding besprak Daoud met ons de plannen voor de volgende dag. Dan zou er een groep van acht mensen komen, die 's morgens de handen uit de mouwen wilde steken. En na een gezamenlijke lunch, zouden zij in gesprek gaan met Daoud over het project Tent of Nations.

Gesuggereerd werd om de groep in drie teams te verdelen. De eerste moest stenen verzamelen, de tweede onkruid wieden en de derde de omtrek van de 'engel' zichtbaarder maken. De engel is een grote afbeelding (mozaïek) op een hoger gelegen gedeelte van de Tent of Nations, gemaakt van wit grind, stenen en steentjes, omlijnd met een stevig muurtje. Zodat vanuit de lucht, vanuit de drones die hier vaker de zaken komen verkennen, een engel verschijnt. Eens, meer dan 2000

jaar geleden, opende op de velden van Efratha de hemel zich en verschenen er engelen, zingend van vrede op aarde. Dat zou hier geweest kunnen zijn, op de grond van de Tent of Nations. Hier mag weer een engel verschijnen. Maar de engel wordt geplaagd door veel diep-wortelend stekelig onkruid. Het is bijna niet meer als engel te herkennen. Dit moest aangepakt worden. De groep die kwam helpen, had er zin in. Er waren verschillende sterke, jonge mensen bij. Beschermd en gewapend met handschoenen en houwelen werd er door de drie groepjes (die met elkaar rouleerden) iets moois gecreëerd.

Moge bij alles wat er gebeurt, hier in Palestina en Israël, engelen van God verschijnen en de mensen behoeden, bewaren en brengen bij de bron van gerechtigheid en vrede.

Onder de lunch maakten we een foto van één van de engelen-werksters, ook vanwege haar t-shirt:

'Even if the world was to end tomorrow, I would still plant a tree today.'

website:

www.tentofnations.nl

De Velden nabij Bethlehem, februari/maart 2025
Wim en Ineke van Middendorp

Avondmaal aan huis.

In de kast van de consistoriekamer staat een koffer. In die koffer zit een prachtige zwaar verzilverde set die bestaat uit een kannetje, een schaal, een trommeltje en zes kleine drinkbekertjes. De set is een zogenaamde 'reis-set' en is bedoeld om bij mensen thuis het Heilig Avondmaal te bedienen. Bijvoorbeeld omdat ze ziek zijn en niet naar de kerk kunnen komen of omdat ze om een andere reden aan huis gekluisterd zijn en daardoor niet bij de avondmaalsviering in de kerk aanwezig kunnen zijn.

Deze set is door de predikanten van Elst in het verleden menigmaal gebruikt, vaak zonder dat mensen dat wisten, behalve dan degenen aan wie het avondmaal bediend werd. Met de viering van het avondmaal op Witte Donderdag in de Stille Week in het vizier willen wij dit jaar de mogelijkheid bieden aan gemeenteleden om thuis brood

en wijn te ontvangen. Eén van ons komt dan, op een afgesproken tijdstip in de Stille Week (bij voorkeur op Witte Donderdag), samen met een diaken op bezoek en neemt de reisset mee. In een korte liturgische viering (ongeveer 15 minuten) die bestaat uit een openingstekst, een lied, een bijbeltekst, een gebed en een zegen wordt er gedeeld van brood en druivensap. Als een teken van verbinding met de Heer en met de gemeenschap die bijeen komt in de kerk. Mocht u door ziekte of door een andere reden niet in staat zijn om in de kerk mee te doen met de tafelviering, dan kunt u zich opgeven om het avondmaal aan huis te ontvangen. U kunt dat doen **vóór 10 april** bij het kerkelijk bureau: info@pg-elst.nl. Op 11 april wordt dan een afspraak gemaakt wanneer wij bij u langskomen. Van harte uitgenodigd!

Wij zullen deze mogelijkheid ook aanbieden bij de overige avondmaalsvieringen die in de rest van dit jaar gepland staan: 22 juni, 14 september en 9 november.

Hartelijke groeten, Ds. Jeroen Jeroense en ds. Aafke Zaal

Week tegen armoede

12 mei tot en met 18 mei 2025

De diaconie is al volop bezig om deze week vorm te geven. Wij vragen uw hulp bij drie projecten in deze week.

1: cup cakes bakken

Wij zoeken vrijwilligers om in de week tegen armoede cup cakes te bakken.

De groep crea(t)uur heeft al toegezegd mee te werken. Zij maken ook een leuke kaart die we aan de zakjes van de cup cakes gaan hangen. Wij willen in deze week de klanten van de voedselbank een 'lekkere' attentie van de PG- kerkgemeente en Forte Welzijn geven. We hebben veel cakejes nodig (350).

Helpt U mee bakken ?

2: soep maken

In de week tegen armoede fietsen we met een soepkar het dorp Elst in om mensen uit te

nodigen voor een praatje en een beker soep te eten. De soepkar is al geregeld, we zoeken nu nog een paar vrijwilligers die soep willen maken. Voor deze twee activiteiten kunt U zich opgeven bij: Magreet Elzinga

U krijgt bericht over de details .

3: oud gereedschap

Het gaat om het inzamelen van oud gereedschap of gereedschap dat niet meer wordt gebruikt. Wij zamelen als kerk dit in voor Stichting Betuwe Wereldwijd.

Hier wordt het gereedschap schoongemaakt, gereviseerd zodat het een tweede ronde mee kan. Heel duurzaam, maar biedt ook kansen voor mensen in landen waar gereedschap niet voor handen of te duur is.

Ook zamelt de Stichting Betuwe Wereldwijd oude brillen in voor het : Brillenproject. De brillen worden nagekeken, schoongemaakt en doorgemeten. De brillen worden voorzien van een label met de aangegeven brilglazensterkte. Zo probeert men voor slechtzienden een zo goed mogelijk passende bril te geven.(Matamba Project Tanzania). Het gaat hier wel om brillen met enkelvoudige glazen, dus niet multifocaal. We willen deze inzamelingsactie een nieuwe boost geven, in de kopieerruimte staat een kist van de Stichting om uw verzamelde spullen in te doen.

Magreet Elzinga

DIACONIECOLLECTES APRIL

6 april: KIA - Zending- Golfstaten - De kracht van Bijbelverhalen

In de Golfstaten werken miljoenen arbeidsmigranten. Ze maken lange werkdagen onder erbarmelijke omstandigheden om geld te verdienen voor hun familie ver weg. Veel van deze arbeidsmigranten zijn christen en willen graag meer weten over de Bijbel, maar ze kunnen zelf niet lezen. Het Bijbelgenootschap in de Golfstaten traint voorgangers in een vertelmethode waarbij Bijbelverhalen mondeling worden doorgegeven.

De eeuwenoude verhalen komen zo tot leven en krijgen betekenis in het leven van alledag. De Bijbel geeft moed en kracht. Kerk in Actie steunt via het programma Zending christenen in de Golfstaten en wereldwijd met bijbels, studiematerialen en trainingen om de boodschap van hoop in de Bijbel door te geven. Zie ook: <https://kerkinactie.protestantsekerk.nl/> voor meer informatie

13 april: Protestantse kerk Missionair werk Nederland-Missionaire kansen met Pasen

Met het landelijke event The Passion komt het paasverhaal bij miljoenen mensen in de huiskamer. Een missionaire kans! Daarom biedt de Protestantse Kerk rond de uitzending van The Passion diverse initiatieven en materialen aan. Kerken kunnen met een Passionpakket voor buurtbewoners een kijkavond organiseren en over de betekenis van het Pasen doorpraten. Ook kunnen ze een wake met een replica van het Passionkruis organiseren. Voor kijkers thuis is er online verdiepend materiaal gemaakt. Zo ben je kerk naar buiten.

Zie ook: <https://kerkinactie.protestantsekerk.nl/> voor meer informatie

19 april: KIA - Noodhulp aan vluchtelingen in Soedan

Noodhulp aan vluchtelingen uit Soedan.

In 2023 brak er een burgeroorlog uit in Soedan. Duizenden mensen zijn omgekomen en miljoenen op de vlucht geslagen. Via haar internationale (kerkelijke) netwerk biedt Kerk in Actie hulp aan vluchtelingen in Soedan en buurlanden Zuid-Soedan en Ethiopië.

Ze ontvangen landbouwmaterialen zodat ze in hun onderhoud kunnen voorzien, schoon

drinkwater, keukengerei, zeep en wasmiddel. Op opvanglocaties kunnen kinderen sport, spel, onderwijs en traumahulp krijgen. Ouders krijgen voorlichting over de risico's die hun kinderen lopen op misbruik en mensenhandel. Kerk in Actie steunt via het programma Noodhulp wereldwijd mensen in nood, zoals de miljoenen vluchtelingen in Soedan. Zie ook: <https://kerkinactie.protestantsekerk.nl/> voor meer informatie

20 april: KIA- Steun voor inwoners en ontheemden in Oekraïne

Verwoeste huizen, een ontwrichte infrastructuur en nauwelijks warmte en elektriciteit. De gevolgen van de oorlog in Oekraïne gooien het leven en de toekomst van veel inwoners volledig overhoop. Kerk in Actie werkt samen met kerken en hulporganisaties in Oekraïne die ontheemden en slachtoffers van de oorlog blijven helpen.

Kwetsbare families ontvangen voedsel- en zadenpakketten, tijdelijk onderdak in regionale hulpcentra en hulp bij het verwerken van trauma's. Kerk in Actie steunt via het programma Noodhulp wereldwijd mensen in nood. In Oekraïne krijgen inwoners en ontheemden voedsel, onderdak en psychisch sociale hulp. Zie ook: <https://kerkinactie.protestantsekerk.nl/> voor meer informatie

27 april: KIA - Binnenlandsdiaconaat - geef vluchtelingen een huis

Hulp en perspectief voor mensen zonder papieren. In Nederland verblijven enkele tienduizenden migranten zonder verblijfsvergunning en geldige papieren. Zij hebben nauwelijks rechten en leven vaak onder moeilijke omstandigheden. Ze mogen niet werken en hebben geen recht op sociale voorzieningen.

Kerk in Actie ondersteunt kerkelijke initiatieven zoals de Pauluskerk in Rotterdam, Villa Vrede in Utrecht en het Wereldhuis in Amsterdam, die ongedocumenteerden helpen met informatie, advies en scholing. Maar ze kunnen er ook terecht voor een warme maaltijd, worden geholpen met ingewikkelde post en als er een medisch probleem is. Steun het werk van Kerk in Actie voor mensen zonder papieren. Zie ook: <https://kerkinactie.protestantsekerk.nl/> voor meer informatie

Collectebonnen

Kerkgangers die gebruik willen maken van collectebonnen kunnen deze in de volgende coupures bestellen: Kaarten met 20 bonnen van € 0,50 (€ 10,-) of € 0,75 (€ 15,-) of € 1,- (€ 20,-) of € 2,- (€ 40,-) door storting op bankrekeningnummer NL71 RABO 0373719019 ten name van Collectebonnen Protestantse Gemeente Elst, onder vermelding van adres, aantal en soort. Uw bestelling wordt zo spoedig mogelijk bij u thuis bezorgd.

**DE TORENHAAN ZEGT ER
HET ZIJNE VAN...**

Aan het eind van de dag

Een zegen voor de nacht!

**Stichting
Algemene Hulpdienst Elst**

Hulp bij maaltijdvoorziening, personenvervoer, kleine klusjes in en om het huis, boodschappen en tuinonderhoud.
0481-374926 (op werkdagen van 9.00 - 10.00 uur)
info@hulpdienstelst.nl / www.hulpdienstelst.nl

BLIJF IN CONTACT MET UW KERK !

Een verhuizing of huwelijk de geboorte of het overlijden van een gezinslid zijn voorbeelden van veranderingen in de administratie van onze kerkleden. Om de administratie goed intact te kunnen houden stelt uw plaatselijke kerk het zeer op prijs als u deze veranderingen wilt doorgeven.

U kunt hiervoor onderstaand biljet invullen en verzenden aan

Kerkelijk Bureau, St. Maartenstraat 32b, 6661 DA Elst.

MELDING VAN EEN VERANDERING

Hierbij geef ik de volgende wijziging door:

Naam: .....

Voornamen: .....

Geboortedatum: .....

Straat: .....

Postcode / plaats: .....

☐ Bovenstaand persoon   ☐ gezin

☐ gaat per .....verhuizen naar.....

adres:.....

postcode/woonplaats.....

☐ Wil zich op eigen verzoek laten uitschrijven.

Bovenstaand persoon is

☐ gehuwd d.d. .... met.....

geboortedatum ..... kerkelijke gezindte.....

☐ gescheiden d.d. ....

☐ geboren d.d. ....

☐ overleden d.d. .... Datum: ..... Handtekening:.....

Melding ziekenhuisopname

Indien u melding wilt maken van een ziekenhuisopname, dan graag onderstaand strookje aan het kerkelijk bureau sturen.

Op ..... is /wordt opgenomen in het ziekenhuis .....(naam ziekenhuis)

De heer/mevrouw: .....

Adres: ..... Woonplaats: .....

COLUMN

Echt gebeurd?

Loop je met vrienden door een winkelstraat, vraag dan eens naar wat ze hebben gezien. Wellicht begint je vriend over de motorzaak en zijn vrouw over een kledingshop. En de kinderen? Zij vertellen vast enthousiast over het speelgoed, dat in een etalage stond uitgesteld.

Maar misschien denk ik wel te rolbevestigend: Wie weet verlekkert je vriend zich juist aan de kledingshop! Of kijkt het gezelschap uit naar een geschikt terras, omdat het etenstijd is en je van het slenteren moe wordt!

Wát je vrienden ook vertellen, het gaat toch nog steeds om diezelfde winkelstraat, een realiteit uit ons hedendaags Nederland. Een gelaagde realiteit wel te verstaan, te onderscheiden in een tastbare zichtbare werkelijkheid en het verhaal, dat we erover vertellen. Enerzijds dus de wereld van de feiten, waarbij een raam een raam is en geen deur. Anderzijds de uiteenlopende verlangens en ambities, waarmee we kleur geven aan die werkelijkheid.

Zou het anders zijn gegaan, toen de evangelisten Mattheüs, Marcus, Lucas en Johannes vertelden over Jezus? Moderne theologen verkondigen vandaag de dag, dat we ons moeten focussen op het verhaal. Het zijn vaak grandioze vertellers, deze moderne theologen, ik denk bijvoorbeeld aan Nico ter Linden, die ons leerde zien, dat niet de leer centraal staat, niet de theorie, niet de dogmatiek. Maar is daarmee nu gezegd, dat het verhaal van het evangelie niet écht gebeurd is? In de ogen van Marcus is Jezus een ander dan in de ogen van Johannes. Maar is er geen winkelstraat meer, als de één over een kledingshop, de ander over een motorzaak en de derde over een speelgoedwinkel vertelt?

Stel, dat er een bom ontploft in die winkelstraat. Hoe groot zal de verwarring, de ontzetting, de wanhoop niet zijn! Hoe groot de opluchting, als je er ongeschonden van afkomt! De schrik niettemin, de shock, van al die bloedende gillende mensen, gebroken ruiten, chaos, schade. Hoeveel

verschillende verhalen zullen er in menig huiskamer worden verteld – die avond en misschien zelfs nog tientallen jaren later! Hoe verwarrend en tegenstrijdig die verhalen; de autoriteiten zullen veel moeite moeten doen om te weten te komen, wat er precies is gebeurd. Maar is met hun rapportage dan alles gezegd? De ervaring leert, dat mensen zich pas wérkelijk realiseren, wat er gebeurd is, als ze teruggaan naar de plek des onheils. Ze zoeken naar wat tastbaar is, dat wat je kunt ruiken en voelen. Maar was het zo veel anders voor de leerlingen van Jezus, toen ze Hem na zijn kruisdood in levende lijve zagen?

Ik snap wel, waarom wij modernen terugdeinzen voor een opstanding, die echt is gebeurd. In het licht van de natuurwetenschap is dat ongerijmd. Maar als God wérkelijk de schepper is van hemel en aarde, waarom geven we de fysica dan het laatste woord? Waarom telt slechts het rapport van de autoriteiten wat in die winkelstraat is gebeurd? Als wij zeggen, dat het Bijbels verhaal niet echt heeft plaatsgevonden, dan verbannen we het uit de buitenwereld. Dan is de werkelijkheid niet langer gelaagd, maar opgedeeld in een kloof tussen objectief en subjectief, tussen verstand en gevoel. Dan verdwijnt het evangelie achter de voordeur.

Ook de leerlingen sloten zich op achter de voordeur, nadat Jezus gekruisigd was. Zo gaat dat met mensen die getraumatiseerd zijn. Ze zijn de weg kwijt, gedesoriënteerd, kunnen nauwelijks geloven wat hen overkomen is. Hoe genezend dan, dat Jezus hen vroeg om de hand op zijn wonden te leggen, om brood en vis met hen te delen. Daarmee werden ze getuige van een woord, dat vlees was geworden, dat zij met eigen ogen hadden gezien en met eigen handen hadden aangeraakt.

Voor orthodoxe mensen is een raam een raam en geen deur. Ze nemen de boodschap van het evangelie letterlijk. Alsof het om een objectieve werkelijkheid gaat, haast buiten zichzelf om. Moderne theologen daarentegen zien het evangelie als een verhaal van bevrijding, een verhaal van zoeken en tasten. Maar voor mijn gevoel gaan beide niet ver genoeg. Ik zoek een weg voorbij orthodox en modern. Voor reacties: henk.minnema@kpnplanet.nl
Henk Minnema

JEUGD

CRÈCHE

Uw kinderen (0-4 jaar) zijn van harte welkom bij de crèche in De Ruimte. U kunt uw kind voor de dienst (tussen 9.45-10.00 uur) brengen en na de dienst weer ophalen.

KINDERKERK

Tijdens de kerkdienst is er kinderkerk voor kinderen van 4 t/m 12 jaar.

We beginnen in de kerk en gaan daarna naar De Ruimte.

Eindbedrag Amalia Kinderfonds

Nog even een terugblik op zondag 23 februari. Die ochtend hebben we met de kinderen in de kinderkerk koekjes gebakken en versierd. Deze hebben we na de kerkdienst verkocht aan de gemeenteleden om geld in te zamelen voor ons collectiedoel: het Amalia Kinderfonds. Het was een heus feestje, want er hingen zelfs slingers! Dominee Jeroen heeft ook een taart geveild en bak mix voor cup cakes. Het totaalbedrag wat wij met het verkopen van de koekjes en de veiling hebben ingezameld is maar liefst: **€422, 50!** Wij zijn ontzettend blij en trots met dit eindresultaat! We bedanken alle bakker(tje)s, versierders, helpers en natuurlijk iedereen die koekjes/taart/bakmix heeft gekocht!

De Veertigdagentijd

We zitten midden in de veertigdagentijd en hebben al een aantal keren de 'Wakkere Wandelaar' getroffen in de kerk. Zij deelt elke zondag met ons een verhaal waarop in de kinderkerk op voortgeborduurd wordt. We ontdekken samen hoe Jezus zijn verhalen vertelt over verandering en nieuwe kansen.

Palmpasen

Op zondag 13 april is het Palmpasen. In de kinderkerk gaan we met de kinderen een Palmpaasstok versieren met crêpepapier en allerlei lekkers. Mocht je een Palmpaasstok thuis hebben liggen: neem hem mee. Ook als je de kinderkerk ontgroeid bent en geen Palmpaasstok meer wilt maken. Dan kunnen we deze hergebruiken. Heel duurzaam! Je kunt je Palmpaasstok inleveren bij de kinderkerk.

Pasen

Op zondag 20 april vieren we Pasen! In de kinderkerk gaan we naar het Paasverhaal kijken en luisteren. Daarna gaan we nog zoeken naar... Dat is nog een kleine verrassing. Kom gezellig met ons meevieren!

The Meeting is dé plek voor jongeren vanaf 12 jaar. Het is een plek om elkaar te ontmoeten op een ontspannen manier, maar ook om goede gesprekken te voeren en met zingeving bezig te zijn.

In The Meeting is iedereen welkom, het is er altijd gezellig en je mag zijn wie je bent!

Wil jij je aanmelden bij The Meeting? Vraag het inschrijfformulier op via jjw@jeugdwerkpgelst.nl

Zeilkamp

Beste ouders, Meetingjongeren en in het bijzonder toekomstig Meetingjongeren!

Voor een aantal van ons is het al lang geleden, maar wat weten we het allemaal nog goed: ons eerste zeilkamp! Best wel spannend vooraf en met vrienden afspreken om samen te gaan. Bij The Meeting nog even de kat uit de boom kijken, maar zodra het tijd is om naar de bus te gaan je ouders zo snel mogelijk dag zeggen om het avontuur te beginnen. In de bus al meteen beginnen aan de snoepvoorraad voor het hele weekend en halverwege al schor zijn van het zingen... En dan moest het zeilkamp eigenlijk nog beginnen!

Nu we ongeveer halverwege het Meetingjaar zijn, is de voorbereiding voor het volgende zeilkamp alweer in volle gang. Een weekend dat bedoeld is als kick-off van het nieuwe Meetingjaar. Om kennis met elkaar te maken, vooral met de nieuwe jongeren. En natuurlijk om na de vakantie weer bij te kletsen. Het programma is hier dan ook op ingericht. We beginnen altijd met wat kennismakingsspelletjes om elkaar wat beter te leren kennen. Maar er is ook genoeg tijd voor ontspanning, bij het kampvuur, tijdens de disco of met een potje weerwolven. En op zaterdag en zondag gaan we het water op om te zeilen. Vind je dat spannend? Geen probleem, daar houden we altijd rekening mee in de bootindeling. Vind je het heel leuk? Mooi zo, dan kun je veel leren over zeilen en mag je natuurlijk zelf ook aan het roer!

Volgens ons genoeg redenen voor alle jongeren van 12 t/m 17 jaar om mee te willen! Vandaar dat je binnenkort een uitnodiging van ons krijgt. Hierin krijg je meer informatie, maar we raden je aan alvast 12 t/m 14 september vrij te houden.

Mocht je nu al vragen hebben? Mail dan naar zeilkamp@jeugdwerkpgelst.nl
Hopelijk zien we je dan!

De zeilkampcommissie.

Voor het meest actuele programma, en het programma voor de komende maanden kun je kijken op de website www.pg-elst.nl/jeugd

CONTACTPERSONEN VOOR THE MEETING:

Lisette Brandsma contactpersoon
vacant voorzitter Meetingcommissie
Internet: www.pg-elst.nl/jeugd

MUZIEK

Concert Audite Nova: Passie!

Zaterdag 5 april om 20:15 uur Grote Kerk Elst

Kamerkoor Audite Nova uit Nijmegen zingt op 5 april het programma **Passie!** - een concert over leven en dood, trouw en verraad, opoffering en vergeving. Het dramatische lijdensverhaal van Christus staat centraal in een mix van oude en hedendaagse composities. Soms hoort u het koor complexe ritmes en harmonieën zingen, dan weer krachtige, eenvoudige hymnes. Het programma wordt gezongen onder leiding van dirigent Felix Hirn. Ineke Boschloo en Ellen van 't Veer, lid van onze gemeente, zijn al vele jaren actief binnen het koor en zingen ook nu weer mee.

Het verhaal van de Passie is niet compleet zonder Pasen. Met Byrds Haec Dies vieren we de overwinning van het licht op de duisternis, terwijl Gallus' Ecce quomodo moritur ons een ingetogen moment van reflectie biedt. Voor meer informatie en het kopen van tickets, bezoek: www.auditenova.nl/openbaar. Entree € 15,- (korting met CJP en voor kinderen t/m 12 jaar).

Het koor CantAnimus zingt aria's uit de Matthäus-Passion

Op 16 april zingt het koor CantAnimus o.l.v. Caspar van der Vinne, in een concert van ruim een uur, de meest bekende en geliefde aria's uit de Matthäus-Passion van J.S. Bach. Daar waar normaal de solisten de aria's vertolken, worden deze nu gezongen door het koor. Het koor is de solist! Dit is nieuw en nog niet eerder vertoond!

Heiligschennis of een ode aan Bach?

Caspar van der Vinne: 'Het project 'Bach all'Aria' is ontstaan uit nieuwsgierigheid. Ik arrangeerde al vele klassieke liederen voor vierstemmig koor. Vervolgens kwam ik op de vraag: Laten aria's zich ook arrangeren? En dááruit voortvloeiend: Kan dat dan ook met Bach aria's? Natuurlijk kwam ik ook vragen tegen als: Kan of mag dit wel? Is dit geen heiligschennis? Wat zou Bach ervan vinden? Het arrangeren van Bach's aria's laat zich vergelijken met het oplossen van een harmonische sudoku. Per tel, per halve of hele maat.

Ik hanteerde hierbij de regels van het, door Bach zo geliefde, contrapunt en bleef hiermee zo dicht mogelijk bij de kleuren en harmonieën van Bach, met als gevolg dat het bij voortduring rijk en warm klinkt. Koorzingen als kunstvorm'.

Locatie en tijdstip concert:

Woensdag 16 april, 20.00 uur.

Grote of Sint Maartenskerk in Elst (Gld)

Kaarten kosten € 15,- en zijn verkrijgbaar via www.cantanimus.nl

Wij hopen u te ontmoeten en te ontroeren!

Gea Dijkstra

Koningsdag met koninklijke orgelklanken

Ter opluistering van de feestelijkheden rond de verjaardag van onze koning verzorgt Dirk Luijmes een meeslepend orgelconcert in de Grote Kerk. Hij speelt werken van onder meer Piazzolla, afkomstig uit het land van onze koningin, en van niemand minder dan J.S. Bach. Ook varieert hij op bekende en minder bekende Nederlandse volksliedjes, die u na afloop van het concert als aangename oorwurmpjes zult gaan ervaren. Een laagdrempelig concert als dit leent zich overigens uitstekend om (beter) kennis te maken met kerkorgelmuziek en de klanken van onze prachtige orgels. Zoals elk jaar vindt het concert plaats bij het scheiden van de Oranjestad, dus om 14.00 uur.

Maar let op: Koningsdag is dit jaar op zaterdag, dus op 26 april. Het concert duurt niet langer dan drie kwartier en de toegang is gratis. Na afloop is er een collecte.

Namens Orgelstichting Elst,

Peter de Leeuw

Muzikalitijd

mu·zi·ka·li·tijd (de; meervoud: muzikalitijden)

1. Een moment of ogenblik om het over muziek te hebben, ter lering en vermaak.
2. Het ontsnappen aan de tijd door muzikaal bezig te zijn.

Het is één van mijn lievelingsliederen uit de veertigdagentijd: 'Met de boom des levens', van Willem Barnard en Ignace de Sutter. Het is denk ik de combinatie van tekst en melodie die zoveel indruk maken en het tot een lied maken dat elk jaar gezongen kan worden. De vergelijking van het kruis met 'de boom des levens' wordt in het terugkerende refrein bevestigd met het verrijzen uit de dood vandaan.

'Toevallig' zongen we bij het afscheid van dominee Dick Snijders twee andere liederen van De Sutter: 96a (Zing een nieuw lied, alle landen) en 319 (Alles wat er staat geschreven). Dat het zeer goed zingbare melodieën zijn heeft misschien wel te maken met het feit dat De Sutter zich zijn leven lang inzette om zoveel mogelijk mensen in aanraking te brengen met muziek. Voor de klas, als dirigent, en onder anderen als docent volksliedkunde op het Lemmensinstituut in Leuven. Hij zei: 'je kunt niet van iets houden, wat je niet kent.'

In 1964 won De Sutter met 'met de boom des levens' een prijsvraag voor nieuwe kerkliederen. Over die prijsvraag en andere edities is verder weinig bekend. Wel kwam ik op het spoor van een andere prijswinnaar terecht, maar dan in Duitsland. Ik ga Astrid vragen of ze het alvast kan instuderen...

https://www.youtube.com/watch?v=bBrj_PNF9Rc
IJsbrand ter Haar

DIVERSEN

Met stip aanbevolen!

Op dit moment staat in de vitrinekast in De Ruimte mijn porselein stipwerk. Helemaal leuk, omdat deze hobby ook in De Ruimte is ontstaan! Op een gezellige creatieve avond met de vrijwilligers van de PVD twee jaar geleden, gingen we onder leiding van Lia Jansen aan de slag met porselein schaaltes, porseleinverf en

de achterkanten van kwasten en penselen om te stippen. Ik vond het zó leuk, dat ik zelf materiaal heb aangeschaft en enthousiast aan het stippen ben gegaan. Het is ontspannend om te doen en ik weet van te voren niet wat er gaat ontstaan. Veel kijkplezier!

Gea Dijkstra

Promotie Drs. Jaap Jan Steensma

Op maandagmiddag 17 maart 2025 om 13.30 uur heeft promovendus Jaap Jan Steensma (*1984) zijn proefschrift met verve verdedigd in de Aula van de Theologische Universiteit te Apeldoorn, leerstoel Theologie en Muziek. Promotor bij dit evenement is Prof. Dr. A.A. (Albert) Clement en Co-promotor Dr. P.H.A.M. (Paul) van Emmerik.

Jaap Jan werd ondersteund door twee paranimfen, onder anderen zijn eigen vader, theoloog dr. Douwe Jacob Steensma (ook aan dezelfde TUA gepromoveerd). Jaap Jan zijn disputatie had als onderwerp *'Het orgel als identiteitsdrager binnen het Nederlands protestantisme 1574-1798'*.

Nadat de pedel bij binnenkomst van de stoet met professoren heeft geroepen: 'De Senaat!', kon na opening en gebed door de voorzitter de presentatie en dissertatie beginnen. De centrale vraag die Jaap Jan in zijn onderzoek probeert te beantwoorden, is hoe het orgel al voor 1800 zo'n belangrijke rol kon krijgen binnen het Nederlands protestantisme. Of, in andere bewoordingen: hoe kan het dat de kerk en orgel in de beleving van

veel mensen bij elkaar zijn gaan horen? 'Na de Reformatie wilden predikanten en kerkenraden aanvankelijk het orgel uit de kerken verbannen. Dat het toch bleef, zou dan aan vooral te danken zijn aan overheden die hun kostbare instrumenten wilden beschermen. Vanaf circa 1640 zouden zij kerken er zelfs toe dwingen het orgel in te zetten

bij samenzang, waarna het van lieverlee zijn weg vond in de Nederlandse kerken. Deze traditionele verklaring staat echter haaks op het feit dat veel kerken het instrument na verloop van tijd met veel enthousiasme omarmden. Zelfs zozeer, dat kerk en orgel in de beleving van veel mensen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn', enzo voort, aldus Jaap Jan Steensma.

Het betoog werd na een uur plotseling onderbroken door de pedel met die riep: 'Hora est!', wat betekent 'Het is tijd!', wat Jaap Jan dan waarschijnlijk ook als muziek in de oren klonk. Hiermee is de verdediging van het proefschrift namelijk ten einde. Daarna leidde de pedel de Senaat uit de aula, om beraadslaging te plegen. Na enige tijd keerde de Senaat terug met de pedel voorop in de stoet. Uitslag: U bent gepromoveerd op uw proefschrift en mag de titel doctor dragen met als aantekening Cum Laude! Deze extra waardering komt slechts weinige promovendi ten ere. De uitreiking van de doctorsbul was een ontroerend moment. Daarna volgden de felicitaties van de Senaat en werd de promotie afgesloten met een dankgebed. Jaap Jan Steensma heeft vele publicaties op zijn naam staan en is tevens organist van diverse kerken en samen met Peter van Dijk eigenaar van hun bedrijf Orgeladvies. Jaap Jan Steensma is als orgeladviseur nauw betrokken geweest bij het koororgelproject van het J.W. Walkerorgel (1877) in de Grote Kerk te Elst die we op Tweede Paasdag 2019 in gebruik hebben genomen.

Voor meer informatie over Jaap Jan en zijn werk zie: www.orgeladvies.nl

Vanuit onze gemeente te Elst zijn we dan ook erg trots op deze bijzondere prestatie. Van het proefschrift komt in 2025 nog een handelseditie met een aparte bijlage uit die niet mag missen in uw boekenkast.

Jacob Riemer Alkema, Driel

Gastvrijheid in De Ruimte

De Soeptafel en De Onvergetelijke Kookclub Elst

De Soeptafel en De Onvergetelijke Kookclub Elst maken beide gebruik van locatie De Ruimte. Hoe is dat zo gekomen? En waar zijn deze kookclubs voor bedoeld? Ik leg het u uit!

De Soeptafel

De Soeptafel, een vrijwilligersorganisatie met gemeentelijke subsidie, is in 2018 opgericht door Maaïke van Beek met haar dochter Suzanne Bas. Met De Soeptafel bieden we nog zelfstandig wonende ouderen een gezellige ochtend waarin we gezamenlijk soep maken en lunchen. We maken elke keer twee verschillende soepen en vaak ook een bijgerechtje. In het eerste jaar hebben we De Soeptafel op verschillende locaties georganiseerd: thuis (voor ouderen uit de Eshof), bij Albert Heijn, op een BSO-locatie in Westeraam, bij het Molukse Gemeenschapshuis én bij De Ruimte. Vanwege de combinatie van keuken en zaal aanéén en de fijne sfeer in De Ruimte zijn we uiteindelijk, op verzoek van de ouderen, in De Ruimte verder gegaan. We komen maandelijks bijeen en er komen rond de 20 ouderen. Inmiddels is er een wachtlijst om mee te kunnen doen. De gasten betalen een eigen bijdrage van € 3,50 per keer in de vorm van een strippenkaart. Er zijn in totaal 16 vrijwilligers bij actief, die op toerbeurt meehelpen. Uit de Soeptafel komen hele leuke onderlinge contacten voort, waardoor ook ouderen die nieuw zijn in Elst zich sneller thuis gaan voelen.

De Soeptafel vindt op wisselende data plaats, maar altijd op vrijdag. De vrijwilligers starten om 09.00 uur en de gasten komen tussen 09.45-10.00 uur binnen, zodat ook de Stamtafel om 10 uur kan starten. Rond 13.15 uur is De Soeptafel ten einde en ruimen de vrijwilligers de ruimtes weer op.

De Soeptafel heeft een eigen website: www.soeptafel.nl.

Daarop staan de contactgegevens en ook de data vermeld waarop De Soeptafel plaatsvindt.

De Onvergetelijke Kookclub

De Onvergetelijke Kookclub is een oorspronkelijk initiatief van Alzheimer Nederland en is opgericht om mensen met (beginnende) dementie en hun mantelzorgers een maandelijks heerlijk samenzijn te bezorgen waarbij samen wordt gekookt en gegeten. Landelijk zijn er inmiddels 25 van deze Kookclubs actief. De Kookclub in Elst is in 2022 gestart en kan maximaal 10 koppels ontvangen. Elke 4e woensdag van de maand vindt er een Kookclub plaats, altijd in De Ruimte, waar we natuurlijk al actief waren, dus deze stap was een logische. Er zijn ook 18 vrijwilligers bij betrokken die meestal om de maand meehelpen. Een tiental is ook bij De Soeptafel actief. Er wordt maandelijks een driegangenlunch gemaakt met elkaar onder leiding van een professionele kok, Renate Buitenhuis.

De kok start al om 9 uur met de voorbereidingen, de vrijwilligers om 09.30 uur en de gasten komen om 11 uur. Na de gezamenlijke lunch gaan de gasten rond 14 uur weer naar huis en ruimen de vrijwilligers en de kok de zalen en de keuken weer op.

Door deze kookclub krijgen zowel mensen met dementie als mantelzorgers de gelegenheid om contacten te leggen en is het tevens een ochtendje uit.

De Onvergetelijke Kookclub wordt de eerste helft van dit jaar gefinancierd door Overbetuwe Doet en de tweede helft van dit jaar (voor het eerst) door gemeentelijke subsidie. De deelnemers betalen een eigen bijdrage van € 10 per persoon.

Voor meer informatie kunt u terecht op de site van Alzheimer Nederland Arnhem <https://www.alzheimer-nederland.nl/regios/arnhem-en-omstreken/onvergetelijke-kookclub-elst>. of bij de coördinator van de Kookclub: Maaïke van Beek m.van.beek@alzheimervrijwilligers.nl / De Onvergetelijke Kookclub Elst zoekt een nieuwe coördinator!

Vind je het leuk om de schakel te zijn tussen gasten, kok en vrijwilligers? En ben je goed in plannen en organiseren? Dan is deze vrijwilligersfunctie misschien iets voor jou!

Neem bij belangstelling contact op met Maaïke van Beek.

Tot slot: we zouden het heel fijn vinden om meer jongeren bij beide Kookclubs te betrekken. Dus ben of ken je een jongere die dit leuk zou vinden: meld je aan!

Maaïke van Beek

Instagram

Volgt u ons al op Instagram? Om een bredere doelgroep te bereiken hebben we een Instagram account gemaakt over onze kerk, je kunt ons vinden onder het account *grotekerkelst*. We zullen hier activiteiten delen en u op de hoogte houden van komende activiteiten.

Lisette Brandsma

Expositie Henk Kapel

Er is een aanzienlijke belangstelling voor de schilderijen van Henk Kapel. Heel wat Elstenaren hebben hem gekend of hebben zelfs werk van hem in bezit. De kerktoeren was zijn favoriete onderwerp, die is in verschillende variaties aanwezig, verspreid over een groot gebied rond Elst. De familie beschouwt de expositie als een eerbetoon aan hun vader.

Geschenk

Uit erkentelijkheid heeft de dochter van de schilder, Truus Van Kleef – Kapel, aan onze gemeente een bijzonder cadeau geschonken: een indrukwekkend boek met tekeningen van Addy van Kleef, haar echtgenoot. Titel: 'Addy, een artistieke rasechte Elstenaar'.

Na zijn overlijden in 1996 verscheen dit liber amicorum op initiatief van Prof. Dr. Van Rossum. Het bevat een schat aan tekeningen. Portretten, landschappen, mooie plekjes en huizen in en

rond Elst, nieuwe woonwijken maar ook gedenkpenningen, logo's, kleurplaten voor kinderen, te veel om op te noemen. Het beroemde logo voor de restauratie van de Elster toren uit 1990 zal velen van u bekend voorkomen. Ook de drie ingelijste namenlijsten van predikanten, die in de kerk onder het orgel hangen, zijn door hem gekalligrafeerd. Dit boek bevat een getekende geschiedenis van Elst!

Het ligt voor u allen permanent ter inzage in de boekenkast in De Ruimte. Zaterdagmiddag 5 april en 3 mei tijdens de open expositiemiddag kunt u het in de kerk bekijken.

meer dan 20 eeuwen
cultusplaats in Elst

Openingstijden Tempel-Kerkmuseum

Het Tempel-Kerkmuseum is geopend:

- Van 1 april tot 1 november:
elke zaterdag van 13.30-16.30 uur
- In juli en augustus ook zondag's van
13.30-16.30 uur
- Van 1 november tot 1 april:
elke 1e zaterdag van de maand van 13.30-16.30 uur

Rondleiding om 14.00 uur (€ 6,00 p.p., € 3,00 kinderen t/m 12 jaar). Romeinse Ruimte en Crypte alleen toegankelijk met rondleiding.

Voor rondleidingen buiten de openstelling kunt u een afspraak maken via de koster (koster@pg-elst.nl of M: 06-20902721 (niet op zondag)

Voor actuele informatie:
www.tempelkerkmuseum.nl

Offers en rituelen bij de tempel

Ben je benieuwd naar hoe het er aan toeging in de Romeinse tijd bij de tempel? Daarover kan je meer te weten komen bij de nieuwe rondleiding "Offers en rituelen bij de tempel". Deze rondleiding is op aanvraag beschikbaar en duurt ca. een uur.

Je kunt hem aanvragen via tempelkerkmuseum.nl. Een leuke manier om het Tempel-Kerkmuseum nog eens op een andere manier te beleven.

De rondleiding is tot stand gekomen door een samenwerkingsproject met Kunstwerk! Museum Liemers in Zevenaar en Flipje | Streekmuseum Tiel. Samen verdiepten wij ons in religie en rituelen in de Romeinse tijd. Op alle locaties is hierover iets te beleven.

Het Tempel-Kerkmuseum is vanaf 5 april weer elke zaterdagmiddag geopend. Wil je zeker zijn van een plaats bij de rondleiding '2000 jaar cultusplaats, laag op laag' reserveer dan via de website.

De museumcommissie

Afbeelding: Het knotsje van Hercules

Credits: Tempel-Kerkmuseum

Actie Overbetuwe Doet voor het Tempel-Kerkmuseum

Het Tempel-Kerkmuseum in Elst wil graag beter zichtbaar zijn. Daarom sparen we voor een eigen vlaggenmast op het plein voor de Grote Kerk, waaraan de vlag van het Tempel-Kerkmuseum altijd kan wapperen. Zo is het zichtbaar voor iedereen dat hier een bijzonder museum te vinden is, met o.a. de Romeinse tempels (UNESCO-werelderfgoed). Voor info over het museum: tempelkerkmuseum.nl

Help je mee dit museum nog beter bekend te maken? De Overbetuwe Doet cheques vallen weer op de mat in Overbetuwe. Ze zijn 12 euro per stuk waard. Doneer je jouw cheque aan het Tempel-Kerkmuseum? Dat kan via overbetuwedoet.nl. Zoek op 'Altijd de vlag uit bij het Tempel-Kerkmuseum' of mail je code naar pr@tempelkerkmuseum.nl of lever de cheque in bij het Kerkelijk Bureau. Alvast hartelijk dank voor je bijdrage.

De museumcommissie

ADRESSEN

PROTESTANTSE GEMEENTE ELST

Uitgebreide informatie staat op www.pg-elst.nl
Contact of inzenden kopij: mail naar
webmaster@pg-elst.nl

De Protestantse Gemeente Elst heeft geen wijkindeling.
U kunt bij de predikant van uw keuze terecht.

PREDIKANTEN

Ds. Jeroen Jeroense, Ram 30, 6662 CM Elst
tel. 06-50237946
pgjeroense.elst@gmail.com
Ds. Aafke Zaal, tel. 06-28167423
aafke-zaal@pg-elst.nl

KOSTER

Rob Coenen, koster@pg-elst.nl
Anna Blamanlaan 36, 6662 LJ Elst
tel. 06-20902721

ORGANISTEN

Jaap Jansma, tel. 06-20772726
Jaapjansma@ziggo.nl
Dirk Luijmes, tel. 024-3792558
dirkluijmes@hotmail.com
IJsbrand ter Haar, tel. 026-4465287
ijsterhaar@hotmail.com

DE RUIMTE

St. Maartenstraat 32b, 6661 DA Elst,
tel. 0481-371357 deruimte@pg-elst.nl

Aanvragen zaalruimte via:

Finy Verhoeff-Bosman, tel. 0481-371357
deruimte@pg-elst.nl

Melden facilitaire zaken:

Rob Coenen, tel. 06-20902721
deruimte@pg-elst.nl

Kerkelijk bureau en ledenadministratie

Finy Verhoeff-Bosman, tel. 0481-371357
info@pg-elst.nl
Het kerkelijk bureau is open van
dinsdag-vrijdag van 9.00-12.00 uur.
St. Maartenstraat 32b, 6661 DA Elst

Archief

Bert van Zadelhoff, archieff@pg-elst.nl
tel. 06-22438831

KERKENRAAD

Interim-voorzitter: Berthe de Jong,
tel. 06-83666191
Scriba: Wilmy Verschoor, tel. 06-49899664
kerkenraad@pg-elst.nl

COLLEGE VAN KERKRENTMEESTERS

Interim voorzitter: Jan Liebeton
Secretaris: Leny Janssen
Penn.meester: Roland Eenhoorn
Algemene bankrekening NL 16 RABO 0373718942
Bankrekening bijdragen NL 82 RABO 0373718918
kerkrentmeesters@pg-elst.nl

COLLEGE VAN DIAKENEN

Voorzitter: Arjen Dijkstra
Secretaris: Ellen Burger
Penn.meester: Maarten Hekkelman
NL 95 RABO 0373737017, diaconie@pg-elst.nl

COLLEGE VAN PREDIKANTEN EN OUDERLINGEN

Voorzitter: vacant
Secretaris: Leo van Strien, cpo@pg-elst.nl

PROTESTANTSE VRIJWILLIGERS DIENST

Voorzitter: Corrie Brüning, tel. 06-53365094
Secretaris: Gea Dijkstra, tel. 06-31078420
pvd@pg-elst.nl

BEROEPINGSCOMMISSIE

beroepingscommissie@pg-elst.nl
06-30797927 / 06-22969291

JEUGDWERK

Kerkelijk werker, Jeugd en Jonge gezinnen

Contact: Lisette Brandsma
jjw@jeugdwerkpgelst.nl
Op www.pg-elst.nl/jeugd vind je meer info.

Jeugdraad

Contact: Rob van Neck
tel. 06-15117306
jeugdraad@jeugdwerkpgelst.nl

Vertrouwenspersonen jeugd

Frank den Daas: tel. 06-51233592
vertrouwenspersoon@ringelst.nl

Crèche (0-4 jaar)

Contact: Marieke Alblas
tel. 06-49344266 creche@jeugdwerkpgelst.nl

Kinderkerk (4-12 jaar)

Contact: Frederiek Hiemstra
kinderkerk@jeugdwerkpgelst.nl